

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Arany János-utca 1.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75
Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Trefort.

Ez ő a maga valóságában. Az „ejrópéer,“ a ki országgá világgá megy eszméket gyűjteni, szabad nemzetek iskolájába jár fenköltet tanulni; aztán haza jó, sutba dob mindent, a mit a szabadelvű miniszter ur külföldi „tisztelői“ jóindulatból, szivességből zsebébe raktak és kifelé fordítva az ő igazi lényét, azzá lesz, a mi mindenkor volt, és a mi mindig lesz, a mézes, szenteskedő beszédű — francziskánussá. (Ő méltósága tudvalevőleg a sz. ferenczrendiek confratere.)

Igen! Dicső szerzet, Sz. Ferencz papjai, a kik a „nagy minisztert“ testvérül avattátok, irigylem tőletek ezt az emberismeretet. Oh, miért hogy örök fogadalom nem fűzi őt mindenkorra hozzátok, miért, hogy nemzetnek, országnak dolgaiba ártja magát és lett „nagy“ miniszterre a nagy hittérítő?! Kolduló barátként hogy be nem barangolja a hitetlenek ezrét, tul az oceánon — oh ez ám a nagy kár! Kulturánk élén, hatalmas polczán máglyára dob mindent, intézményt és embert, ki s mi nem pariroz. Feszülettel kézben szeretetről beszél, de a szeretetnek, szivek békéjének sohasem volt hive. Liberális mázzal bevont beszédekben emléket ül néha nagy szellemek fölött, de lelke mélyében sötétségnek hive és a türelmetlenségnek. Nem hiszed el róla? Éhező arcokról, könyező szemekből olvassátok: mi ő. Emitt egy ifju életét áldozá a tudományoknak; szegény volt, dolgos volt; hosszú küzdelemmel el is érte célját, kutyabőrre tett szert, cifra diplomára. Tanárrá avatva, örömmre gyult arczczal hivatását, kineveztetését várja. Itéletnap lesz már, s a tanárság nem jó. Vánszorog a várba, a fő-fő mindenhez, a nagy miniszterhez és kérdi: mi lesz véle. És a nagy miniszter ideges, mogorva, három szóval végez: „tanárság ad acta“. Vagyis rosszul mendom, végezni nem végez, mert aztán folytatja: „Tégy le erkölcsidről, ősi hagyományról, szülőid vallásáról, renegát ha lésszesz, becsvesztett és gonosz — kegyembe fogadlak. És e nemes csáb előtt, ha gyöngye az ifju, vagy ha nagyon éhes és kenyérre vágyik, megtörik, meghajlik. De ha

erős lelkü: küzdelemre készen megveti a konczt, szegénységet fogad, de nem lesz árulóvá. És a „liberális“, dicső miniszternek, a vörös bársonyszékben ülő térítőnek hírét szájjával viszik szét — az ily szegény vallás-martirok.

Hogy volt, hogy nem volt, de még nem is rég volt, hogy volt egyszer egy ember, ki bár miniszter volt, neki gazdája volt még egy nagyobb ember. Ez a nagyobb ember főminiszter vala széles e hazában és uralkodott is emberek százezrin, állatok milliójin és jó csomó zsidóin. De a szegény zsidó a juhok közepette is legjámborabb vala. Mert simulékonyan, talpakat nyaldosva, voksot, pénzt hullatott három esztendőnkint. Meg is gyarapodott a magyar hatalma. A zsidó juhászoknak ám milyen a haszna — száz mártir dalolja.

*

Ám legyen vége az elégiának. Önkénytelenül esett tollunk e tónusba. Mint némely ember, hogy füttyörész haragjában. Mert a haragnak komoly kifejezése alig lehet helyén, hol a dult érzelmek mellett a keserűség szatirát provokál. És hát nem szatira-e, a mit a liberális kormány ismét a zsidókkal művel? Nem legnagyobb szatirája-e a zsidók politikai magatartásának az a pofon, melylyel őket Trefort legujabb rendelete illeti? A rendelet mely a középtanodai zsidó ifjakra a vallás-erkölcs neveléssel való szakítást, a szülői befolyás elleni daczt oktroálja. Mert azzal, hogy a szombaton való írást és rajzolást a zsidó ifjakra kötelezővé teszi — első sorban paedagógiai bünt követ el a miniszter — és csak másodsorban szegyetlenjes intolerantiát.

Ez az eljárás méltó Trefort Ágoston egyeniségéhez és az ő missionáriusi működéséhez egy újabb lappal gazdagította.

Dr. Schnitzer komáromi főrabbi ur e legujabb „stiklit“ ékesszólóan ecsetelte mult cikkében; helyesen rőtta meg a rabbik fölterjesztésének meghunyászkodó hangját és sajnos a pesti hitközség felirata is szintelen és minden erőt nélkülöző. Dr. Schnitzer ur

czikkére utalva, fölösleges a legujabb rendelettel bővebben foglalkoznom. Am egyet mégis kívánok megjegyezni. És ez az, hogy a zsidók soha sem jutottak volna ily helyzetbe, ha a politikai életben önérzetesebbek volnának. Ez a kormány, melynek a magyar zsidóság uszályát hordozta mindenkor és akkor is, midőn a zsidógyűlöletnek forrása a kormány kebelében: a kultusz- és igazságügyminiszteriumban fakadt; midőn jelszavá lett, hogy a zsidó csak vallása árán nyerhet államhivatalt, az a kormány nem tartotta szükségesnek, hogy a zsidóknak saját hivatalos antiszemitizmusa árán concessiókat tegyen. Miért tegyen? Változtatott-e a zsidók magatartásán, midőn nyilvánossá lett, hogy Trefort a lelkismeret- szabadság és az egyenjogúság eszméit sárba tiporva, a zsidó tanároktól a kinevezést megtagadja; midőn tudomásra jutott, hogy a megboldogult Pauler Tivadar a zsidók előtt a hivatalok utját elzárja? Nem változtatott. Trefort Ágoston is bizvást bocsájthatta ki — most a választások küszöbén — említett rendeletét, mert tudta, hogy, ha szül is recenzust a zsidók között: de a kormány prestige-jén nem ront semmit, a zsidók ismét hü csatlósai lesznek a kormánynak.

De azért nem csüggedünk. A magyarországi zsidóság végre fölébred csalóka álmaiból. Majd belátandja, hogy ha jogaira féltékenyen számot akar tenni, akkor meghunyászkodás nélkül sikra kell szállnia nemcsak a tömeg antiszemitizmusával, hanem ama gyűlölködéssel és ellenszenvvel is, mely az ő megvédőjeként kiállított kormány kebelében lappang. Az előbbivel könnyű megküzdeni, mert olyan mint a nyílt ellenség,

de az antiszemitizmus, mely oly Trefort-féle rendeletekben rejlik, olyan mint a titkos betegség, radikális kura kell hozzá. Ez a radikális kura pedig nem egyéb, mint a zsidó önérzetnek a ugurálása a politikában.

Dr. Visontai Soma.

Zsidók nyilvános pályákon. Magyarországon.

IV.

Europa kulturállamai közt hazánkban van a legkevesebb zsidó, kiknek tér jutott a nyilvános pályákon, és a kevés közül, kiknek sikerült felküzdeni magukat oda, hova mások félaanyi tehetséggel és tulajdonnal és fél annyi fáradtsággal eljutnak, csak a legkevesebben foglalnak el valódi magas állást.

Ha az ember nálunk a nyilvános pályákon kissé körülnéz, éppen megfoghatatlannak találja azt a dühös kétségbeesést, melylyel bizonyos urak napról-napra elkáromkodják, hogy a zsidók ellepik a közhivatalokat, s hogy a jó keresztény ember maholnap már alig jut hozzá, hogy nyilvános állásra szert tehessen.

Mi ugyan nem azért állítottuk össze az itt következő névsort, hogy ezeket az urakat meggyőzzük; mennyire alaptalan panaszkodunk; ezen urakat meggyőzni már azért sem lehet mert ők a karják a zsidót szidni és vádolni, (oda jutottunk, — fájdalom — hogy a zsidóságot zsirosan jövedelmező üzletté tett), másodszer mert eszünk ágában sincsen azt mondani, hogy a dolgok így a mint vannak, is rendjén vannak. A midőn oda törekszünk, hogy a törvényben kimondott jogegyenlőség tényleg is valósuljon, akkor egyszersmind oda is törekszünk, hogy a zsidóság az államban és a társadalomban oly helyet foglaljon el, a minő őt — nem mondjuk intelligentiájánál fogva, mert akkor kétszer annyi tért kellene elfoglalnia — de számánál fogva megilleti.

KISS JÓZSEF

„Énekes Könyvéből“

SZOMBAT ESTE.

Jöjj, szombat csöndje! Lelkeinkre
Áhitat szárnyin szállj alá!
Saruiról a port leverve,
Jöttödöt ki ne áldaná?
Nyugasztalónk te! nyájas, enyhe!
Áhitat szárnyin szállj alá.

Munkában hat napunk törődve,
Verejtékünkben folyt elég.
A hetediket pihenőre
Zewaoth isten! rendeléd.
Munkában hat napunk törődve,
A hetedik legyen tiéd.

Mint völegény eseng a kedves
Ohajtva várt ara elé:
Ugy, szombat csöndje, lelkiünk repdes
Nyugalmas révpartod felé;

Boldog, ki nyugtát gonddal terhes
Napokra benned föllelé.

Gyuladjon láng ki! zöngjen ének!
Simuljon el minden redő!
Felejtse bánatát a lélek
És fájdalmát a szenvedő.
Gyuladjon láng ki, zöngjen ének!
Simuljon el minden redő!

Ó ejts, kinek derü a lénye,
Ejts egy sugárt ránk; istenünk!
Te vagy az est békéje, fénye,
Te vagy magasztos reggelünk,
A sivár puszta tüneménye,
A melytől újra éledünk.

Jöjj, szombat csöndje! Lelkeinkre
Áhitat szárnyin szállj alá!
Saruiról a port leverve,
Jöttödöt ki ne áldaná?
Nyugasztalónk te! nyájas, enyhe!
Áhitat szárnyin szállj alá.

A mit e névsor feltüntetésével elérni akarunk, nem egyéb, mint rá mutatni a férfiakra, nem töltik-e be *tökéletesen* helyüket, nem teljesítik-e lelkiismeretesen kötelességeiket, nem válnak-e előnyre a szaknak, melyben működnek, nem-e hasznára a hazának? áll-e ennél fogva ellenségeink által költött azon vád, hogy a zsidó nem való tisztviselőnek, nem szolgálhatja hiven a közügyeket, az államnak; a társadalomnak hasznára nem válhatik?

Nem hivatkozhatunk nálunk Magyarországon, mint például Angliában, Frankonban, Itáliában és Németországban nagy zsidó államférfiakra, korszakalkotó regenerátorokra, nem azért, mert a magyar zsidóban nincsen meg az ingenium, a nemes nagyratörékvés, hanem egyszerűen azért, mert el volt zárva előtte az út. Lehettek volna Gaston Crenjeux, Daniello Manillan, Godefroi és Benjamin Magyarországon azzá, mivé hazájukban váltak? Nem.

* * *

Az egyenjogosítás törvénybe iktatása óta 37 minisztere volt hazánknak; ezek közt ugyan zsidó nem volt, de volt egy zsidó államtitkár, boldogult Horn Ede, a kire, azt hisszük, büszke lehet nemcsak felekezete, de nemzete is, melyet oly lángolóan szeretett és melynek szolgálatában meghalt. Horn óta zsidó hasonló magas állást el nem foglalt még, de még csak a miniszteri tanácsossáig sem vihette egy sem. A legmagasabb állás, melyet jelenleg zsidó a minisztériumban elfoglal, az osztálytanácsosi állás: ilyen Grünwald Bernát miniszteri titkár, osztálytanácsosi című és jelleggel a belügyminisztériumnak árvaügy osztályában és dr. Grósz Lipót osztálytanácsos ugyancsak a belügyminisztérium közegészségügyi osztályában.

Szintén a belügyminisztérium kormányzata alá tartozó közegészségügyi tanács rendes tagjai közt ott találjuk dr. Hirschler Ignácot (főrendiházi tag), a rendkívüli tagok közt: dr. Pollák Henriket, dr. Bruck Jakabot és dr. Schweiger Zsigmondot Budapesten, továbbá dr. Pollák Lászlót Nagyvárad város tiszteletbeli főorvosát, dr. Grosz

Albertet, szintén Nagyváradon, dr. Singer Mátyást, a szegedi kórház igazgatóját Szegeden és dr. Popper Józsefet Miskolcson.

Maradjunk, már a rend kedvéért is, a belügyminisztérium revierjében és nézzünk körül a megyék és városok törvényhatóságaiban:

Az ország 63 megyéjében, a 25 törvényhatósággal bíró és a 40 önálló képviselőválasztási joggal felruházott városban a *tízhez* meghaladó hivatalnok — sereg működik; vajjon hányan vannak ezek közt egyenjogositott magyar zsidók? az 58 főispán közt zsidót keresni még álmunkban sem merészkedünk, az alispáni székig sem merészelte még eddig zsidó szemeit felemelni, pedig ilyen hatvannál több van az országban; a hatvanhárom megyei főjegyző közt zsidót szintén hiában keresünk, de nem találunk zsidót a 165 megyei aljegyző közt sem. Pedig e hazában hatszáz ezernél több zsidó lakik és köztük be sokan vannak, kik elég képességgel bírnak egy olyan aljegyzői állásra! sőt talán egy főjegyzői állást is derekasán betölthetnének.

No de kijutott ezért a zsidóságnak a szolgabírói állásból. Van ugyanis hazánkban 420 fő és 486 segéd-szolgabíró, és van ezek közt — 1, mond: *egy tiszteletbeli főszolgabíró*, Mandel Ignác ur személyében, Kántor-Jánosiban Szatmár megyében. (Igazán ezek a zsidók el szedik az ember elől minden jó és jövedelmező állásokat.) —

A megyei és a városi hatóságokban zsidó tisztviselőket csak mint orvosokat találunk nagyobb számban. Van számos zsidó járásorvos, több fő és tiszti orvos, sőt egynehány megyei főorvos is. Nevezük ezek közül dr. Farkas Benót, Komárom-megye főorvosát, dr. Pilicz Benót Veszprém-megye főorvosát, dr. Moskovicz Jakab, városi főorvost Kassán, dr. Reichenberger Adolf főorvost Déván, Hunyad-megye megyei kórháznak igazgatóját, dr. Aldor Adolf városi főorvos Nagy-Károlyban, dr. Schönfeld Lipót városi tiszti orvos Gyöngyösön, dr. Hass Jakabot Turóc-megye főorvosát, dr. Oestereicher Jakabot városi tiszti orvos Ungvrott, dr. Steiner Józsefet városi főorvost Pápán, dr. Kohn Davidot

Trónt vesztett — rabbiság miatt. Történeti töredékek.

Leonora, ki miuden áron ki akarta békiteni a pártot, melytől most, Don Joða, a zsidó nő fiának e defensori állást való elfoglalása után, leginkább tartott, Don Judának tett ígérete szerint felszólította vejét, nevezné ki kegyenczét, a megürült castilai fő és udvari rabbi állására. Don Juan ezt meg is ígérte és a királyné még az órában ezekkel a szavakkal fogadta volt kincstárnokát: „Don Juda széket székért! Don Joða, a fél zsidó, soh'sem tenne annyit érted, mint a meanyit én tettem érted most; szereztem neked egy trónt, melyet elnyerni soh'sem reméltél; én azért sokkal kevesebbet kívánok: vigyázz, hogy trónomat a hivatalan fattyu, kit mellém adtak, tőlem el ne rabolja!“ A királyné gyűlölete a rátukmált defensor ellen, oly hátartalan volt, hogy eltökélte, miszerint vissza sem tér Lissabonba, mig nem sikerült neki rábínni az ország nagyjait, hogy Don Joðat eltávolítsák a kormányzattól; a királyné ennél fogva hosszabb ideig maradt veje mellett Santa-remben; hova a pártok fejei a befolyásos országnagyok és püspökök titokban meghívtak. Az elsők, kikben Leonora szövetségesekre talált, a papok voltak, kik az egyenes gondolkodású és azért a papok görbéit nem szívelhető defensort ép úgy gyűlölték mint maga a trónját féltő királyné.

Csakhogy Leonora tervezett, de Beatriz végezett: Hogy és mikép történt, milyen cselszövények, milyen okok és rugók működtek közre, azt Clio feljegyezni elfelejtette, csak a pusztá tényt regisztrálhatjuk, hogy Beatriz, Leonora leánya nem nyugodott addig, mig férje, Don Juan anyósának tett ígérete ellenére az udvari rabbi állására nem Don David Negrot nevezte ki, miről Leonora királyné csak akkor értesült, mikor a királyi kinevezési okmány már kihirdettetett.

A hevesvérü portugál királyné magán kívül volt e hír hallatára. „Megyek, viszatérek Lissabonba“ így kiattott fel, „a fattyu nem bókol, nem hajlong, mint ti itten, de ha valamit mond, az ténynyé is válik, ha ígér, szavát megtartja; hát ezt érdemeltem én meg Don Juantól, ki magamat és trónomat érte feláldozni kész voltam? hát így kellett neki banni én velem, az asszonygyal, a királynéval, anyjával, jóltevőjével“? és a szenvedélyes nő odáig ment, hogy veje élete ellen összeesküvést szervezett, s hogy Kastília királya ennek áldozatává nem lett, azt egyedül az *ujonnan kinevezett udvari és főrabbinak, Don Dávid Negrónak köszönheté.*

Pedro de Baptista gróf, ki a megölt Ourem gróf helyét foglalta el a szerelemrevágyó szép királyné szívében s ki az összeesküvésnek feje volt, beavatta titkába *Mujaró*

főorvos Hajdá-Böszörményben, dr. *Berger* Ferenczet városi főorvos H.-M.-Vásárhelyen, dr. *Schönfeld* Adolfot főorvos Korponán, és dr. *Engl* Imrét Marosvásárhely főorvosát.

A városi hatóságoknál találkozuuk imitt-amott egy magasabb zsidó tisztviselővel.

Dr. *Hauser* Mór, jelenleg lapszerkesztő Aradon csak nem rég hagyta ott Baja-város polgármesteri székét. Rendet hozott a város zilált pénzügyeiben, emelte a várost minden tekintetben, míg nem eljött egy főispán, kinek legnagyobb érdeme, hogy mint atyja fia született és kimondta hogy nem nyngszik, míg a zsidó polgármestert el nem távolítja, mi sikerült is, azóta aztán ő méltóságának ez az érdeme is meg van. Szentesen *Weisz* Ede az árvaszék elnöke, *Jolsván Hoffmann* Miksa közgyám és tanácselnök, Devecseren *Steuer* József városi bíró, Békés-Gyulán tanácsjegyző és árvaszéki ülnök *Hoffmann* Alajos, Trencsénben *Sehlesinger* Béla árvaszéki ülnök és városi tanácsos, *Braunstein* József alpolgármester Zalaegerszegen, *Adler* Károly, városi mérnök Miskolczon, *Braun* József városi jegyző Győrött és *Hullay* Adolf városi pénztárnok Kassán.*

(Folytatása a következő számban.)

Eötvös Károlyról.

Eötvös Károly a minap Nagy-Kanizsán járt, hogy egy nagyobb perben védőbeszédet mondjon. Hogy minő kitüntetésekben részesült ottléte alatt, azt elmondani nem a mi feladatunk. Mi csak egyet említünk fel s ez az, hogy remek védőbeszéde megtartása után rögtönösen rendezett

* Kérjük lapunk tisztelt barátjait, kik e kimutatás iránt érdeklélnek, bennünket e lapok vétele után e cikkben tapasztalt hézagokra, mi alig volt kikerülhető, figyelmeztetni és bennünket egyáltalán saját körükből vett adatokkal megörvendeztetni. A felhasználható adatok, melyekkel jóakaróink hálára köteleznek, a legközelebbi számban fognak közzéteteni.

A szerkesztő.

Péter Ferenczrendi szerzetest, ki zsidósülöktől származott, mit Pedro gróf nem igen tudott. A szerzetes, ki neveltetését és tudományos kiképezését David Negronak köszönte, ki még később is segítette Mujaro szüleit és testvéreit, Negrot, ki Don Juan király kíséretében tartózkodott, egy levélkében figyelmeztette, hagyná ott családjával azonnal Santaremet és vonuljon vissza megerősített Coimbra városába, mert őt és családját veszély fenyegeti. Negro rosszat sejtve, felkereste a szerzetest, a kitől hosszú zaklatás és nagy ígéretek után megtudott annyit, hogy a király élete ellen valami készülöben van, de élete ellen törnek neki (Negronak) is.

A főrabbi sietett értesíteni királyát az őt fenyegető veszélyről. Don Juan azonnal körülvétette anyósa házáat fegyveresekkel, a királynét szigorú őrizet alá helyezte, míg Don Judát, Pedro grófot és a királyné társalgónéját *Beatrisz* királyné, *Don Carlos*, a navarrai infant, *David Negro* a főrabbi és a király kíséretében tartózkodó kastiliai miniszterek jelenlétében kihallgattatta. Ezek töredelmes vallomást tettek tervükről, mire maga Leonora királyné vezettetett a rögtönzött törvényszék elé.

Midőn Leonora David Negrot megpillantotta, e szavakkal fordult hozzá: „Te itt vagy! mindennek te vagy az oka.“ A király erre haragosan rákiáltott anyósára: „Ő neki több joga van itt lenni mint neked, ki szeretőddel

felolvasás megtartására kérték fel. No de nem ez az említésre méltó, hanem az, hogy ő a tárgyalási teremből egyenesen a felolvasási terembe ment s minden előkészület nélkül tartá meg a tőle már megszokott nagyszerű és érdekes felolvasást. Ez alkalomból a többek közt a „Zala“ című kanizsai lap dr. *Csempesz Kálmán* tollából Eötvös Károly cím alatt érdekes tárczát közöl, melyből a következőket vesszük át:

Sokan azt tartják, hogy a nagy emberek közelről vesztenek a nagyságukból; a nymbus, mely a nyilvánosságban körülöttük képződik s a nagy publikum szeme elé mint egy káprázatos fátyol kerül, a bizalmas közelségben való szemlélés után foszladozni kezd.

Hát biz én nem tudom, mi igaz ebből, mi sem. De annyi bizonyos, hogy Eötvös Károly nagysága a közelségben éppen semmivel se kevesbedik, sőt a bizalmas jellegű érintkezés vele csak növeli a tisztelet érzelmeit, melylyel ilyen kiemelkedő férfiak iránt viseltetni szokás.

Az a kiapadhatatlan, fennakadás nélküli, könnyed és rendkívül szellemes társalgás, a fordulatok változatos egymásutánja és gondolatainak meglepő gazdagsága mellett — a mi csak a hozzá hasonló nagykaliberű tehetségek sajátja, — meg az a férfiasan szép organum, mely a tartalom szerint dörög, vagy lágyan olvad, melancholicusan eltompul, vagy kaczagva cseng és az előadásnk művészetete, a mi már jórészben adomány, mindez csak lebilincseli a figyelőt annyira, hogy szinte nehéz tőle a megvalás.

*

Többször mondta mostani itt időzése alatt Eötvös, hogy mindenről szabad lesz beszélni, „csak vallásfelekezetekről, meg politikáról nem“.

Kétségtelen, hogy mindegyik dolog olyan, a minek legmesszehatóbb vonatkozásai vannak, férfi életében nagy változásokat, lázas izgalmat s igen elkeseredett nézeteltéréseket szülhetnek. — Eötvös Károly életében e két tényezőnek igen nagy szerep jutott. A politika, a politikai el-

akartál meggyilkoltatni, ő pedig életemet mentette meg.“ Leonora tagadással és szitkokkal akarta elűtni a dolgot, de Pedro gróf, Don Juda, és a komorna vallomása ellen mivel sem védekezhetett. A feldühödt, különben is beteges és ingerült Don Juan anyósát börtönbe vettette, Pedro grófot, Don Judát és még harmincz czinkostársát halálra íteltette. Tizen, köztük Leonora királyné kedvese is, Pedro gróf tényleg ki is végeztettek, a többi elítéltnek, köztük Don Judának is, *Beatrisz* királyné és David Negro kérésére megkegyelmezttek.

Mig ez Sataremben történt, addig Lissabonban azon tanácskoztak, mint kellene a határvárosokban garázdálkodó spanyol sereget féken tartani, s többen azon a véleményen voltak, hogy erre senki sem hivatottabb mint *Dom Joða*, a defensor, kit teljhatalommal kellene felruházni; ekkor érkezett a megdöbbenő hír, hogy Don Juan Leonora királynét börtönbe vettette. Erre oly nagy lett az elkeseredés a spanyolok ellen, hogy minden erővel hozzáálltak a hadi készülétekhez, *Dom Joðát* pedig *Portugalia királyául kiáltották ki*, és ez első feladatául azt tűzte ki, hogy sereggel induljon Don Juan ellen, hogy — Leonora királynét börtönéből kiszabadítsa.

Sz. M.

vekért vivott nagy küzdelmei tették őt népszerűvé — s egy vallásfelekezet érdekében teljesített nagy szolgálata — népszerűtlenné . . . „Mert hát tudom én azt jól — így mondta körülbelül Eötvös — hogy volt nekem az előtt jóformán népszerűségem; most már talán kezd is megint visszatérni — de hiába tagadnám, még egy elég jó nagy lyuk üresség van rajta. Az előtt hittak engem egyszerre 21 kerületbe képviselőjelöltnek, három helyen meg is választottak. Most is hívogatnak lassankint ide-amosda. De van ám az *akkor*, meg a mostani hívás közt különbség. Akkor hittak önzetlenül, magamért. Most hinak azért, mert azt gondolják, hogy van elég pénzem. De nem egy könnyen megyek lépre. Bizony nagy a különbség.“

— Hja, az a . . . Tisza-Eszlár . . . Különben nem szabad politizálni.

*

Pedig a tűzbe tennem a kezemet érte, hogy mindazt ott a legigazabb meggyőződésből, tiszta, demokratikus érzelmeitől vezetve tette. És hogy az ilyen kérdésekről mily tiszteletre méltó egyenességgel, mily nemesen gondolkozik, mutatja ez a kis eset.

Egy gyakran emlegetett budapesti ügyvéd, a kiről különben Eötvös így nyilatkozott, hogy „igen ügyes ember“ és a ki, köztudomás szerint, a zsidóvalláson volt, egyszer nagy örömmel beállit Eötvöshöz, s így szól hozzá: „Most már szabaddá tettem a pályát, ezentul én is a függetlenségi párt hive vagyok.“ „Hogy, hogy,“ kérdi Eötvös.

„Kikeresztelkedtem a zsidóhitből.“ „Tudja, collega ur, én tisztelem a meggyőződést, és ha valaki valamely vallásfelekezethez meggyőződésből — tartozik, azt nagyra becsülöm. De elhagyni egy vallást olyankor, midőn azt ugyszolván üldözik, s a mikor ahoz tartozni önfeláldozás és hősiesség, s áttérni a másokra, mely akkor győzelemben van s azon lenni előny és haszon: már ilyen lépésért én tölem elismerést ne várjon.“ — Uraim le a kalappal!

Valószínűleg akkor tehette Eötvös ezt a felfedezést is, a mit itten elmesélt, hogy zsidópolgártársainkat legalaposabban három osztályba lehet sorozni. Vannak nagy, közép és kis zsidók. A két utóbbi közt vannak a legderekabb emberek, mint egyáltalán a társadalomnak osztályokra való feloszlásánál az u. n. középosztályban.

*

Eötvös Károly nagy tulajdonainak egyik legmeggyőzőbb bizonyosága volt az a kis összehajtott papiros szeletke, a mit az „Irodalom és Művészetpártoló Egyesület“ javára megtartott szépirodalmi előadás kezdetén a belső zsebjéből előkeresett.

Emlékszem jól, a „Vasárnapi Ujság“ annak idején közölte annak a hatalmas beszédnek a skeletontját, a melyet Eötvös tavasszal a Janszky-ügyben, a budapesti régi lövőház udvarán megtartott nagy népgyűlésen elmondott. Arra a beszédre bizonyosan még mindenki emlékezik.

Hát épen ilyen módon történt ez azon gyönyörű szép causerie alkalmával. És mi férhetett rá arra a kis apró-cseprő papirosdarabra? És mennyi mindent és hogyan beszélt le arról Eötvös egy egész óra hosszágig!

*

Oh igen, a szó hatalmát Isten adta, mert a szóban istenség van.

Dr. Schnitzer Armin.

Lelkipásztorkodásának 25 éves jubileuma alkalmából, 1887 jan. 15.

Komáromban az izr. hitközség dr. Schnitzer Armin főrabbi lelkészkedésének 25 éves jubileumát ünnepeli azon

lelkésedéssel és bensőséggel, melyet e jeles férfiú egyénisége nemcsak községe tagjaiban, hanem más vallásu polgártársaiban és mindazokban, kik őt ismerik, felkelteni képes volt.

Örömmel vesszük e hirt, annál nagyobb örömmel, mert az ünnepeltet, ki mint mély tudományu talmudista, mint hitbuzgó lelkész és zseniális szónok országszerte ismeretes, munkatársaink közé van szerencsénk számítani.

Midőn e jeles főrabbit áldásos működésének 25 éves multja miatt szívhőlvődvözlünk: nem célunk dicsőhymnuszt zengeni, mit első sorban maga az ünnepelt venne rossz néven, csak néhány jellemző adatban kívánjuk vázolni azon férfiut, kinek egyéniséggel a komáromi izr. hitközség szellemi és lelki élete egybe van forrva.

1862. évi január 15-én tartotta meg dr. Schnitzer, első beszédét. *Mindig főtörekvése volt hitrokonainak önértékét emelni, a zsidó nevet tiszteltté tenni a más felekezetűek előtt, bennünk érdeklődéklődést kelteni hazánk kulturális és politikai mozgalmairól iránt és nekik kellő befolyást biztosítani a társadalmi feladatok megoldásában.*

Beszédeiben a talmud, a hagada, a midrasch ragyogó gyöngyszemei vannak remek formában összefűzve. Beszédei emlékeztetnek a középkori műkincsekre, melyekben a nyugati művészetnek a legparányibb részleteig kidolgozott formája magában foglalja a kelet szín- és fénygazdag gyöngyeit és ékköveit.

Alkalmi szónoklatai megállapították az ő hirnevét keresztény polgártársai előtt is. A király születése napja alkalmával a hatvanas években tartott beszédeit meghallgatták az összes polgári és katonai hatóságok. 1865-ben tartott ilyen beszédét az akkori várparancsnok tőle elkérte és könyomtatásban tisztjei között szétosztotta. Ugyanakkor történt először, hogy a főispán által rendezett díszebédre az ő személyében zsidót hívtak meg. Ez alkalommal a tisztii casinó tiszteletbeli tagjául is megválasztatott. Az akkori várparancsnokkal való bizalmas viszonyánál fogva nem egy magyar tisztet, ki 1866-ban a hadbírószág elé állítottott, sikerült felmentetnie. Ezen befolyása által a zsidó katonák sorsát nagyon enyhítette. Kivitte azt, hogy a zsidó katonák ép oly tiszteletben temették el, mint a többiek.

A 66-iki hadjárat alkalmával tanusított hazafias magatartását Ő felsége Magyarország tárnokmesteréhez intézett leirata szerint kedves tudomásul vette.

Az alkotmány visszaállítása, az emantipáció törvénybe iktatása működésének új irányt adott. Bár hazafias érzelmeit még akkor sem titkolta, mikor a hazafiság még politikai vétség volt, hazánk édes nyelve előtte ismeretlen vala a hatvanas évek végeig. Ekkor azonban neki feküdt e nyelv tanulásának és rövid idő alatt már magyar beszédeket hallottunk tőle.

1872-ben az 59. zászlóalj lobogójának felszentelése alkalmával ott látjuk már őt, a mint a szabad térségen isten szabad ege alatt, ezrekre menő ember előtt fellép a szónoki emelvényre és halljuk a viharos tetszésajt, mely a szónokot minduntalan félbeszakítja.

Alkalmi beszédeinek koronáját képezi a Jókai szülőházának (mely a zsidóközség tulajdonát képezi), falába illesztett emléktábla leleplezése alkalmával 1881. évi augusztus 20-án mondott beszéde, melyet a napi sajtó közölvén ritka egyhangúsággal az ünnepi program legkiválóbb, legsikerültebb pontjának mondott.

Ezen beszéd hatása alatt történt az a megható jelenet, hogy az agg Ghyczy Kálmán tárt karokkal sietett a szónok elé, hogy őt megüdvözölje s Hegedüs Sándor, Feleky Miklós, Komócsy József, Fenyvessy Ferencz siettek

a szónokkal kezét szoritani. E beszédet még soká nem fogják elfelejteni Komáromban.

E szónoki tehetsége nagy kipróbált hazafisága miatt ritka becsülésben részesül polgártársai előtt, kik őt beválasztották a törvényhatósági bizottságba, a hol mindig felemeli szavát, valahányszor azt a szabadelvűség, vallási türelem és művelődés érdeke megkívánja. Nem keletkezik Komárom városában és megyéjében politikai vagy társadalmi mozgalom, melyben ő tevékeny részt nem venne, nincs az a gyülekezet vagy értekezlet, melyben őt a legnagyobb figyelemmel meg nem hallgatnák.

Nagy befolyását mindig hitrokonai javára használja, midőn arra törekszik, hogy kiírta a társadalmi előítéleteket s az ember és ember között fennálló válaszfalat ledöntse. E törekvésében erősen támogatja Pap Gábor a fenkölt szellemű reform. superintendens és főrendibázi tag, kinek oldala mellett féltékenyen őrködik a különféle vallásfelekezetek közti egyetértés felett.

A közelmúlt szomorú események, a visszatérni látszott középkorjelenségei Komáromban ép ezért nem fordulhattak elő még akkor sem, mikor a tiszta-eszlári pör az egész világot mozgásba hozta.

Közéletünk nem egy kitünősége, közöttük Ordódy Pál. Ghiczey Kálmán is felkeresték a szerény paplakot, hogy ott huzamosabban időzzenek. 1879. évben pedig általános feltűnést keltett, midőn János főherceg látogatásával meglepte a jeles papot és nála másfél óráig időzött, élénk társalgással töltvén az időt.

Az előadottak érthetővé teszik, hogy miért szereti oly lelkesedéssel Komárom városa dr. Schnitzert, hogy miért készülnek már hetek óta 25 éves jubileumának méltó megünneplésére. S mi részünkről csak azt kívánjuk, hogy olvasóinknak e jeles férfiú 50 éves jubileuma alkalmából is hirt adjunk, hazánknak pedig még sok ilyen derék lelkeszt kívánunk.

Áldja dicsérve negyedszázadnak tette a multad;
Multadban Te jövőd kincseit is letevéd:
Mégis hasztalanul várnád szobrod, hogy emeljük.
Kérded: Mért? — Régen áll sziveinkben az is!

Haber Samu.

Dr. Philippsohn és lapja.

A napokban lett 50 éve, hogy Lipcsében egy szerény igényű zsidó érdekeket előmozdító társadalmi hetilap alakult „Allgemeine Zeitung des Judenthumes“ czimen. A lapot 1837-ben az akkor még 26 éves Dr. Philippsohn indította meg a Baumgärtner féle könyvkereskedés kiadásában s ma 1887-ben ugyancsak ott jelenik meg ugyanazon szerkesztő vezetése alatt ugyanazon kiadónál.

A német lapok — minden pártkülönbség nélkül — siettek is gratulálni az érdemes szerkesztőnek és kiadónak, az egész német sajtó csupa elismeréssel van eltelve úgy Dr. Philippsohn, mint lapja irányában, úgyszólván vetekednek a kitüntetések és dicséretnek nyilvánításában.

És méltán! Mert nem csekélység egy lapot 50 évig egy folyóban vezetni, szerkeszteni úgy, mint az „Allg. Zeitung d. J.“ van szerkesztve.

Ötven év! Egy ember életében is hosszú, hát még egy lapéban! Ha ezen 50 év csendes békében, nyugodt boldogságban folyt volna le, akkor is hosszú volna, hát még, midőn az csupa harc, csupa akadályok legyőzése, csupa küzdelem volt. Ily körülmények közt a félszázad századokká lesz ép úgy, mint a fájdalom perczei órákká. És ha beszélhetünk egy lap történetében a kezdet nehézsé-

geiről, a folytatás küzdelmeiről, úgy e lap bizonyosan Philippsohn lapja.

Azt hisszük eleget mondtunk azzal, midőn azt hangsúlyozzuk, hogy a lap 1837-ben alakult, oly korszakban tehát, midőn még nemcsak a zsidó, de a köznép nagy része sem vétetett emberszámba, midőn úgy látszott, hogy a jógek csak a nemesek számára léteznek és a nép csak a dologra, a robotra való, midőn a nap sem látszott annak a szegény „istenadta nép“ számára sütni, — azt hisszük, hogy e korszakban volt miért harcolni és küzdeni tollal úgy, mint karddal. Kétszeres kötelességet teljesített e korszakban Philippsohn lapja, harcolt a zsidónép s harcolt más népek szabadsága érdekében, jogokat követelt az emberiség számára, nemcsak kötelességeket. Szavai nem is hangzottak el a pusztában. Nemsokára rá beközetkezett a „Sturm und Drang“ korszaka, az emberiség öntudatra ébredt, megkezdé érteni az „ember“ eszmenyi jelentőségét s a „szabadság“ ideális fogalmát. A népek és nemzetek kiválóbbjai sikra szállottak, hogy küzdjenek az egyenlőségért, a szabadságért.

És e harcosok közt találjuk Dr. Philippsohn, itt találjuk az ő lapját.

Nem tartozhatik feladatunk körébe Dr. Philippsohn érdemeit felsorolni, megteendi ezt majd a történelem és megtevék ezt már azon számos „de viris excellentibus“ szülő művek, melyek Philippsohn is mint „excellens vir“-t, mint jeles buvárt, mint nagynevű tudóst és mély tudományu gondolkodót eléggé méltányolják. Ha valaki úgy ő mondhatja el magáról — és pedig minden szerénységgel nélkül — „non omnis moriar“, élni fognak tettei, élni fog ő műveiben úgy, mint mi kívánjuk, hogy még soká éljen hazája dicsőségre s a zsidóság díszére.

L—y D—ő.

A spanyol zsidó-telepítő társulat.

(H. S.) A szó testet ölt immár. A zsidókat Spanyolországba visszatelepítő társulat megalakult. A zsidók hiánya megtanította rá az inquisitók volt hazáját, hogy a zsidó szükséges eleme a mai társadalomnak, a mai államnak. Élénk kereskedői tevékenysége, vállalkozó szelleme, kitaratása, szívóssága, eszméi befolyással vannak az emberiségre, amint befolyással voltak mindig! Ezt felismerték, ennek fontosságát, termékenyítő erejét méltányolják Spanyolországban s annak a sok helyen gúnyolt, üldözött zsidónak meleg ott-hont készítenek; barátságosan terjesztik felé karjaikat.

És ez a tény nagyon jól esik nekünk. Elismerése, megkoszoruzása ez az agyondobált érdemeknek s méltó jutalma a szenvedéseknek.

Látjuk, hogy szükség van ránk, látjuk, hogy nem hasztalan fogyasztjuk a levegőt, látjuk, hogy Jehova nem hiába őrködik felettünk. Az ilyen tények erőt adnak a szenvedések elviselésére s bizalmat öntenek belénk a jövőre nézve.

Megelégedéssel, örömmel veszünk tehát tudomást ez egyesület megalakulásáról. S miért ne tennők ezt szívesen? Miért ne üdvözlönlök teljes szívből mi, midőn Spanyolország — felekezeti különbség nélkül — ápolja, melengeti?!
A „centro espanol de inmigracion israelita“ czimet viselő társulat ezt nagyon, de nagyon megérdemli. Mert nemes, nagy czélt tűzött ki feladatául. Egy csomó hontalannak hazát szerezni, egy s ereg üldözöttnek nyugalmat, a szegényeknek munkát akar adni, az éhezőknek kenyeret, a megvetettnek polgári jogokat, emberi méltóságot.

Hát nem érdemli meg az ilyen czél a leglelkesebb pártolást, a legszebb elismerést? Nem kell-e örömmel telnie el minden szívnek — fohászkojdék ez bármily nemű istenhez is — az ilyen eszme megpendítésénél? Hát még

factumánál?! Nem legszebben domborul-e ki az ember eszméyi fogalma az ilyen cselekedetek szemlélésénél?

Egy csepp elfogultságra sincs szükség, hogy mindenikre igen-nel f-leljünk. Nem kell az embernek zsidónak sem lennie, hogy elismerni, méltányolni tudja az említett czélokért küzdő egyet törekvéseit; — csak embernek!

S valóban nagyon kíváncsak vagyunk, mit szólnak ehhez a felebaráti szeretet azon hangoztatói, kik a felebaráti szeretetet embertársaik életének megkeserítésében gyakorolják. Nem vonulnak-e megszegyenitve félre, midőn látják, hogy azoknak, kiket ők valamelyik haza kebeléről elűznek, vagy elűzni akarnak, egy más haza, egy idegen haza, örömmel kínálja kebelét s szerető szavakkal siet eléje?!

Sokan, igazán sokan tanulhatnának a spanyoloktól, kik pedig a kultura magasabb fokára képzelik magukat, mint a hol Spanyolország áll!

Legyen tehát még egyszer üdvözölve a „centro espanol de inmigracion!“ Isten segítse nemes czéljainak megvalósításában!

*

A következőkben ismertetjük a „Contro espanol de inmigracion isrealitá“-t. Célja:

1) minden nagy városban, Madriddal kezdvén, zsinagógát felállítani;

2) zsidó temetőket nyitni;

3) a zsidók személyi biztonságáról gondoskodni.

Ha az, amit a spanyol törvényhozás manapság nyujt, kevésnek bizonyul, akkor a társulat további czéljává tette:

Hogy a spanyol-zsidó családoktól származó zsidók állampolgári jogait — a fennálló törvények értelmében — érvényesíti a következő pontok alapján.

Spanyolok:

1) a kik spanyol földön születtek;

2) a spanyol állampolgár apa vagy anya gyerekei, ha külföldön születtek is.

Igy spanyoloknak tekintetnek azon spanyolok gyerekei is, kik nemzetiségüket nem veszítették el azáltal:

1) hogy más országban honosítva lettek

2) hogy nem fogadtak el más államnál nyilvános hivatalokat.

Hogy a bevándorló zsidók szabadon költözhessenek be Spanyolországba elgendő a más állam kötelezettségei alól való felmentés. A bevándorlókat a társulat lehetőleg előnyösen osztja szét *Egyelőre nem szabad tömegesen bevándorolni*; s ha a kevés bevándorló nem lesz eléggé vagyonos, hogy magát fentartsa — egyelőre a társulat segíyezni fogja, hogy tisztességes kenyér-keresethez juttassa. Pénzt kamat nélkül ad kölcsön a betelepülőeknek.

A társulat tiszviselői: tiszteletbeli elnök *Heim Guedalla*, Londonban; elnök *Lopez Lapuya Isidor*, ügyvéd, a „Progreso“ szerk., a földr. társulat tagja stb.; alelnök *Jonás Gyula*, bankár; pénztáros: *Perdigueró Sabustián*, kiadó-könyvkereskedő; titkár: *Bentfeldt G.* tanár, hirlapíró.

Választmányi tagok: *Don Juan Unna*, közoktatás-ügyi főigazgató, tagja a felsőbb közoktatási tanácsnak és cortes-képviselő; *Don Juan Rospide*, állami pénzügyi felügyelő; *Bentfeldt Gustav*, tanár az „Ateneo“-n hirlapíró; *Troulliond Gyula*, tanár az „Ateneo“-n hirlapíró; *Caballero de Nuga, Edvard*, ügyvéd, vezetőtitkár a fő: endiházban; *Beltran Richard*, ügyvéd, a „Boletin de las camaras de comérico“ főszerkesztője; *Valero Jozsef*, bölcsész tanár a „Progreso“ szerkesztője; *Reparez Gonzalo*, a földr. társaság tagja, hirlapíró.

A szűkebb körű választmány tagjai: *Lopez Lapuya, Bentfeldt, Valero, Reparez.*

Gyöngyszemek a talmudból.

Ne ronts hirtelen ten házadba, ne ijessz rá házbelieidre, ne légy zsarnoka családodnak. viseld magad úgy, hogy tied féljenek tőled szeretetből, de ne úgy, hogy szeressenek félelemből.

*

Bolond az és nem érdemli meg az emberek könyörületét, kinek a házában a pokol van, holott a paradicsom lehetne benne.

*

Mikor házadba mégy, gondold, hogy főpap vagy és lábaidat a szentélybe teszed; tudd meg, hogy a főpap, ha nem menten a földi szenvedélyektől lépett a szentélybe, halál várt reá és boldogtalanság környékezé.

*

Házad menhely legyen, hova a földi bajok és gondok elől menekülsz; ki oly bolond, hogy elvigye magával üldözőit menhelyére?

*

Egyél és igyál tehetségeden alul, ruházkodjál tehetséged szerint, de becsüld meg nődöt és gyermekeidet tehetségeden felül.

*

Az öltözetben, melyben főztél, ne menj urad elé; ne légy hanyag ruházatodban; ha tenmagad nem becsüld meg értékedet, (azáltal, hogy nem hozzád illő módon ruházkodol) miért becsüljenek meg mások?

*

A ki azt mondja: énnekem olyan nagy a belértékem, hogy túltehetem magamat a társadalmi renden és ruházatomra gondot nem kell forditanom, az ép oly bolond, mint az, a ki elvárja, hogy az emberek becsüljék, mert neki — szép ruhája van.

*

Tudós, ki nem válogatja meg társaságát, korcsmába jár, mindenütt eszik és iszik, az meggyalázza a tudományt, feldulja a házat és beszennyezi városát; fölötte sir a tora és gyászolják az angyalok; az emberek pedig azt mondják rá: lássátok ez egy kutya, ki felfalt egy egész gyógyszertárt.

*

Ha bejössz az étterembe, ne foglald el helyedet, míg a háziur fel nem szólit; ha magad is vendég vagy, nem illik, hogy magaddal a te vendégedet is elvigyed; tanulj Jeruzsálem embereitől, kik nem fogadnak el meghívást, míg nem tudják, kik lesznek az asztaltársaik.

*

Nagy a munka érdeme! a ki kezemunkájából él, nagyobb becsben áll az Isten előtt, mint a jámbor istenfélő.

*

Munka több mint nemesség, a munka oly becses mint az isteni szövetség, a munka isteni parancsolat; mert ugyanott, a hol mondva van: szenteld meg a hetedik napot, ugyan ott az is van mondva: hat napig dolgozzál!

*

Ne ülj asztalhoz, míg nem dolgoztál; erre maga az Isten oktat: a mannát összeszedni, fáradsággal elkészíteni kellett, csak aztán ehatték, pedig Isten, ki a mannát adta, adhatta volna úgy is, hogy nem kellett volna vele fáradni.

*

Midőn az Örökkévaló azt mondá Ádámnak: „Tüvis és bozótot teremjen neked a föld“ Ádám szemeiből könnyek hullottak, de midőn Isten így folytatá: „Arcod verejtékében edd kenyeredet“ megnyugodott és nem sajnálta, hogy a paradicsomból, hol dolgoznia nem kellett, elűzetett.

Ha gazdag vagy, akkor is dolgozzál, gondold meg, hányan vannak, kik szegények és dolgozni nem tudnak, gondold a hajléktalanokra és betegekre, gondold a szegény tudósokra és írókra, gondold ezekre, mintha gyermekeid volnának, kiket neked kell ellátnod; mert ha ezt nem teszed, te rád sem gondol majd senki, ha elszegényedél és kolduló gyermekeiden nem könyörülnek.

*

Jöjjenek az igazságosak és ítéljenek a bűnösök felett; jaj az országnak, melyben bűnösök törvényt ülnek, a hol a bíró magasabban áll az igazságnál.

*

A búzát vedd, mely hazádban termett, ha mindjárt rosszabb is, mint az idegen földről jövő.

*

Nézd magad meg a dolgot; hallás korántsem annyi mint látás.

*

A mit magad elolvashatsz, ne olvastasd fel magadnak; a betű látása felvilágosít.

*

Nincsen barátod? hiányzik jobb kezed!

*

A galamb nem barátkozik a hollóval; a hollóval csak a holló barátkozik. (A milyen az ember, olyan barátot választ.)

*

A rend (etiquette) legyen fölösleges, de ne legyen megsértve. (A hol szeretet lakozik, az etiquette fölösleges, a hol azonban az etiquettet követelik, ott kár véteni ellene.)

Talmudista.

Igen tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése decz. hó végével lejárt, szintugy azon igen tisztelt előfizetőket, kik előfizetésükkel hátramaradtak, tisztelettel felkérjük, hogy előfizetésüket a mellékelt utalványok útján beküldeni sziveskedjenek, nehogy a lap további szétküldésében akadály történjék.

Lapunk évi előfizetési árát leszállítottuk 8 frtról 7 frtra; rabbik, tanítók és hitközségi hivatalnokoknak 6 frtéért küldjük; azoknak, kik lapunk érdekében buzgólkodnak, azonnal tiszteletpéldányt juttatunk, mihelyt legalább 4 előfizetést beküldöttek.

Kérjük t. előfizetőinket, levelezőinket és jóakaróinkat, hogy barmilynemű küldeményeiket a következő czimmal sziveskedjenek ellátni:

„Egyenlőség“ szerkesztősége, Arany János-utca 1. szám,

SZABOLCSI MIKSA

az „Egyenlőség“ szerkesztője és kiadótulajdonosa

H I R E K.

A jelen számból, sajnálatunkra, térszüke miatt kimaradt folyó elbeszélésünk és „Zsidók városa“ czimű tárczánk.

— **Népesedési mozgalom.** Január 2-ától 8-áig a pesti izraelita nagy hitközség kebelében született 44 gyermek, 28 fiu és 16 leány, ezek közül törvényes 39, törvénytelen 8; haláleset előfordult 32, 19 férfi és 13 nő, ezek közt öt éven aluli gyermek 15, esketés előfordult 7. Az ó-budai izr. hitközségben ugyanez idő alatt született két leány, meghalt két férfi és két nő.

A pesti izr. hitközségnek! legutóbb a következő hagyatékok és jótékony adományok folytak be: n. Honvéri Mór 1000 frt alapítványa, szegények számára téli fára 100 forint. A szegény-gyámoltás céljaira néh. Schlesinger Antal 53 frt 60 krt hagyományozott; ugyan e célra adományoztak Kohner Zsigmond 200 frtot, Gomperz Miksa és Quittner Jakab 100—100 frtot és Roth Illés 40 frtot.

— **Mit tart Sacher Masoch a zsidók felől?** A „Le Figaro“ egyik munkatársa előtt Sacher Masoch így nyilatkozott a zsidókról: „Én a zsidó népben a létező legrégebb népet bámulom; azon népet, mely évezredek óta lépést tartott a haladással, mely szellemi kincseit gazdagította és tökéletesítette. Mint nomád nép a zsidók a világ minden részébe magukkal vitték az ipar, a tudomány magasztos eszméit, mint a tömjéntartó, mely bárhova kerül is betölti illatával a levegőt . . . E nép volt, mely az emberi méltóság, a fellvilágosodottság s a társadalmi rend magvait szét szórta, s üldöztetése, nyomora, kínjai daczára megtartotta munkásságában a szívósságot, a kitartást, s nem szűnt meg remélni — soha! Tisztelem, becsülem e fajt. becsülöm nagy őseik kimagasló tettei s előkelő származása miatt. A zsidó bennem, ugyanazon gondolatokat ébreszti, mint egy római palotának lépcsőin alvó lazzaroni . . . Ki mondja meg nekem, hogy az előttem nyugvó lazzaroni ereiben nem egy prokonsul vére kering-e? És miért ne hajolnám meg egy a világ ura, egy ma már csak hiréből ismert, nagy nemzet romja előtt? Midőn ezt teszem, nem egy embert tisztelek meg; de megtisztetem a történetet, a traditiót, a dicsőséget, a bátorságot, a tudományt, a művészetet! . . . Végül absurdumnak tartom az antiszemitizmus agyarkodásait, ostobaságnak a zsidónak szemére vetni gyöngéit és különködését; hisz az antiszemitizmus türelmetlensége táplálja ezeket!

— **A budapesti izr. hitközség** előjárósága elhatározta, hogy a rombach-utcai templomban is a fenséges királyra és uralkodó házra mondott ima ezentul *magyar nyelven* tartassék meg.

— **A nagy-kanizsai izr. jótékony nőegylet,** mely Vidor Samuné urnő elnöklete alatt a legszebb módon gyakorolja a jótékonyt, Bischitz Dávidné urnő közvetítése folytán, azon kitüntető figyelemben részesült, hogy Hirsch br. párisi bankártól 1000 frt adományt kapott. Ugyancsak ez a nőegylet a mult héten jelmez-estélyt tartott, melynek nyers bevétele 700 frt volt. — Kanizsáról írják még, hogy Neumann Ede dr., odaváló rabbi a magyar irodalom és művészet pártoló egyesület helyiségében f. hó 4-én „Győri Vilmos élet- és jellemrajza“ czimű igen sikerült felolvasást tartott, mely számos új adattal domborította ki ez elhunyt jelesünk alakját, kinek 5 évig hallgatója is volt.

Főispán és zsidópap. Bánffy Dezső br. főispánnál f. é. jan. hó 1-én megjelent Goldstein A. Brecher D. és Rohlich Z.-ből álló küldöttség élén Besztercze új zsidó papja Horovitz Jenő. A rabbi pompás, hazafias szellemű magyar beszédben üdvözölte a főispánt és azt mondta, hogy az erdélyi zsidók szerencsésekknek fogják magukat érezni, ha a főispánt nehéz, hazafias munkájában — csak egy szemernyivel is segíthetik. Bánffy bárót láthatólag kellemesen érintette a szónoklat — és örömmel üdvözölte a hazafias érzelmű zsidókat. Beszédét aztán így folytatta: „Én a zsidóknak nem csak a világi dolgokban fogom majd pártját, hanem a vallási ügyeknek is védelmére kelek. Vallásuk miatt zsidók és nem zsidók között én nem fogok különbséget tenni. Ha az én hatáskörömön belül e tekintetben még gátló körülmények fordulnának elő: én rajta leszek, hogy azokat eltávolítsam. A mit én az egész közönségtől

— *eltekintve vallásától — kívánok az, hogy egyformán hívek leszünk drága hazánkhoz.*

Komáromban — mint bennünket értesítenek — a zsidó templomot f. hó 3-án föltörték. A templomrablók a főbejáratnál jobbról és balról elhelyezett perselyeket, melyeket keresztvas és erős vas lemez-boríték védett, és melyek lakattal is levoltak zárva — rabolták ki. A lakatokat lefe-szítették a perselyekről s a bennük talált pénzt magukkal vitték. Egy thora burkolatáról is levették az aranyból him-zett koronát, de a többi értékes tárgyhoz nem mertek nyulni. Az udvar felőli ajtót reggel sértetlenül — de nyitva talál-ták. A tettesek hihetőleg egy a kezök ügyébe eső, s a fal-nak támasztott létrán hatoltak az udvarba, s azon is tá-voztak. A rendőrség erélyesen nyomozza a templomrablás elkövetőit, kik ezt — valószínűleg — egyszer már ezelőtt is megtették.

— **Kis-Kun Halason** f. hó 4-én tartotta Krausz Vilmos szász-régeni zsidó pap-helyettes bemutató szó-noklatát magyar nyelven a zsinagógában, a városi tisztikar és tanács, a ref. és kath. egyháztanács, a gymuaziumi kar küldöttségei és a községi és kath. tanító karok meg a nagyszámban összegyűlt hívek előtt — már mint Kis-Kun halasi rabbi. Beszéde, melyben a rabbi kötelességeit a haza és társadalom iránt fejtegette, nagy hatást gyakorolt úgy a zsidó mint a keresztény hallgatókra. Kis-Kun Ha-lasra érkeztek Krausz Vilmost híveinek egy küldöttsége és nagyszámu keresztény közönség fogadta.

— **Miskolczon** az izr. nőegylet f. hó 8-án igen si-került jótékonycélú táncszertélyt rendezett, melynek nyers bevétele 1000 frt volt. A város színe java jelent meg a bálon; ott volt: *Melczér Gyula* alispán, *Soltész Kálmán* polgármester, *Friedler* tábornok, *Goldschmiedt* ezredes s még több kitűnőség.

— **Szerednyén** f. hó 8-án délben a templomszolgai lakással egybekötött zsidó fürdő teljesen leégett. Szerencse, hogy az öt napja tartó csöszések a tatókat átmedvesítették s így a veszélynek kitett zsidótemplomban nem eshetett kár. A leégett épület 200 frtig volt biztosítva.

— **Makón** az izr. elemi iskola, mivel a kanyarójár-vány ott legjobban pusztit a városi közegészségi bizottság f. hó 7-én tartott gyűlésen elrendeltetett, hogy bezárassék — a járvány megszűnéséig.

— **Dr. Kaufmann** Dávid, az or-z. rabbiképző intézet tanára a múlt héten a *madridi* történeti akadémia levelező tagjává kineveztetett. E magas kitüntetés másodizben ér zsidó tudóst; az első *Loeb Izidor* a „Revue des Etudes Juives“ kiváló tudomány munkatársa. Kaufmann már fel-szólított, nevezze meg valakit Madrieban, a ki a tagsági okiratot átvegye.

— **Furcsa állapotok** lehetnek Bihar-m. Keresztési kerületében, a hol, — daczára a honi törvényeknek, melyek világosan kimondják, hogy zsidó anyakönyvet csak *hites rabbik vagy azoknak helyettesei* vezethetnek — mégis a szolgabíró sógora a zsidó anyakönyvvezető.

— **Faluznak már az antiszemiták is**, és ingyen osztogatják durva társadalom-bontó portékájukat. A két legszerencsétlenebb furuglyás *Vadnay Andor* és *Szemecz Emil* nyakába szedte az antiszemita kerületetket, hogy az öt éves mandatumok megszerzéséhez szükséges pénz iránt tájékozassák magukat. Így voltak *Felső-Nagy-páthin*, *Szt-Lászlón* és *Nagy-Kopornakon*, — e három községben egy nap alatt ugyanazon nótát fújták el.

— **A legöregebb zsidó** *Wolf Ábrám*, f. hó 9-én halt meg Károlyvárosban (Erdély) 112 éves korában. Ha-lála órájáig ép, erős volt, csak szemeiről mondta olykor-olykor „bizony már gyengecskék“.

— **Zilzer Antal** Münchenben elő jeles hazánk fia és hitsorsosunk a *Jókainé* arczképét festé meg az „írók és műszések körének“, melyért meleg hangu levélben mond-tak neki köszönetet.

Az antiszemitizmus Egyiptomba is elment egy kis kéjutazásra két francia hírlapíró személyében, kik ott — mindenikük külön — lapot alapítottak. Persze a *Drumont-fényénél* (?) akarnak melegedni, de a kísérlet sehogy sem akar elsülni, mert nem csak a zsidó abonensek vonják még tőlük a kísérlethez szükséges anyagot, hanem maga a „*Khe-diye*“ is rossz szemmel nézi. Végre is az lesz — a han-gulatból következtetve — az eredmény, hogy Egyiptomban a *Drumont-fény* elalszik.

Párisban *Tibault E.* a „*Constitutionnel*“ hasábjain a zsidó jótékonyaságról magasztaló cikket irt, mely *Drumon-tek* izgágáskodá-idején annál inkább méltó a feljegyzésre, mert *Tibault* katolikus vallású. A cikk megírására, mint maga is megvallja, különben az indította, hogy a francia-országi árvizkárosultak javára befolyt könyöradományok több mint $\frac{1}{3}$ része zsidóktól származik.

Zsidó divisionarius. Párisban a napokban nevezték ki *Levi* brigadéros rangú műszaki tisztet divisionariussá.

— **A lebergi** „*Schomer Izrael*“ egyesület kérvényt nyujtott be a galiciai tartománygyűléshez, melyben azt kérelmezik, hogy képviseltesék az országos iskolai tanács-ban, miként minden felekezet, úgy a zsidó is, annyival is inkább, mert gyakran a zsidó vallást érdeklő oly kérdések is tárgyalatnak, melyekhez bizony más felekezet emberei — a legjobb akarat mellett is — vajmi keveset értenek.

A poseni zsidó árva fiu-menhely a múlt év utolsó napjaiban ünnepelte meg — szűkebb körben — fennállásá-nak 50-ik évfordulóját. A menhely alapját *Kottvitz Frigyes Henrik* br. vetette meg, a ki evangélikus vallású volt.

— **Consulok családja.** Ritka család dicsekedhetik anyyi consuli tagokkal, mint mennyivel a Triestben lakó zsidó *Morpurgo* család. E családnak ugyanis 5 consuli tagja van és pedig Belgiumot *Morpurgo József* báró főcon-sul és *Morpurgo Emil* báró alconsul képviselik, Bolivia consula *Morpurgo Viktor*, Brazília főkonsula *Morpurgo Márk* báró és Costa-Rica consula pedig *Morpurgo Daniel*.

— **Az V. ker. kir. gymnasiumban**, hol eddig a keresztények elkülönítve ültek a zsidóktól, *Wahrmann Mór* interpellatiója következtében e visszaélés a napokban meg-szünttetett és — mint örömmel halljuk — zsidók és keresztények már egymás mellett ülve szép békességben megférnek.

Irodalom.

— Uj könyvek. —

(L. D.) Csak a napokban hagyta el a sajtót egy kis könyv, melynek czime: *A nő a Talmudban*, s szerzője *Selt-mann Lajos*, hódmező-vásárhelyi rabbi. Szerző munkájában azon előkelő állással s ideális helyzettel ismeret meg ben-nünket, mit a nő a zsidó ókorban elfoglalt; kimutatja, hogy miként hódol a Talmud a nőnek, miként magasztalja és ünnepli az a nő eszményi voltát, valóban holdgító jellem-szépségét és ideális nemeslelkületét, szóval, hogy a Talmud a nőnek nem *aesthetikai*, hanem *ethikai* becsét méltányolja. A Talmud a nőt — a többi keleti népektől eltérőleg — nemcsak a férfiuval teszi egyenlő ranguvá, hanem azt még az Isten becses ajándékának is nevezi. Erre vonatkoz-nak a Talmudnak ezen mondásai: *A feleség megóvja a férfit a vétkes élettől, erényes házi kormányzása által mint-egy engesztelő papnője a háznak. Gazdag az, kinek derék felesége van. Az asszonyval érte el a teremtés legmagasz-tosabb remekét. Az asszony férjének boldogsága, őre, gyá-*

mola és áldása. A kinek felesége elhal, arra nézve elsötétedik a világ, annak szellemi rugékonysága megszibbad. Senkire nézve sem hal el a férj annyira, mint a feleségre nézve, és senkire nézve sem hal meg a feleség annyira, mint a férjre nézve. Órizkedjél attól, hogy feleségedet megkeserítsed.

Érdekes leírását találjuk e művecskében az ókori zsidó házasságoknak. n. i. Ab 15. és Tischri 10. napján a zsidó leányok ének és dobszóval vonultak ki a szőlőhegyekbe, ugyanoda mentek a házasodni vágyó ifjak is. Ez ünnepélyek alapfeltétele azonban az volt, hogy minden leánynak kölcsönként fehér ruhában kellett megjelenni, a leggazdagabbnak úgy, mint a legszegényebbnak. E furcsa szokas értelme az volt, hogy minden állapot- és rangkülömbőség eltörültesse, hogy a külszin ne legyen mérvadó. Erre mondja az irás: „Hiu a fény s mulandó a szépség; a belső értéket kell méltányolnod, s a házi körben jól nevelt, erényes leányt választanod örökös szövetségessé.”

Mily magas becsü dolognak tartották azt, hogy a mennyasszonyt és vőlegényt magasztalják és megörvendeztessék, kitűnik abból, hogy tudós férfiak, komoly, tekintélyes rabbik nem tartották méltóságukon alulinak, hogy a mennyasszony előtt tánczoljanak s annak szépségét magasztalják. Juda ben Illairól olvassuk, hogy kezeiben mirtus galyat tartva a mennyasszony szépségét megénekelve tánczolt.

Hogy hogyan vélekedik a Talmud a házaságról, az eléggé kitűnik az eddigiekből s hogy minő befolyást tulajdonít a jó és házias nőnek, kiviláglik e két példából is. Lákisch feslett életű ember volt, de feleségének nemesítő befolyása alatt a legerkölsösebb lett. A pásztor Akiba, ki a tudósokat gyűlölte, szintén csak feleségének köszönhetette, hogy a zsidóság leghiresebb tudósainak egyikévé vált. Erre mondja a Talmud: „Ha kicsiny a feleséged, hajolj le hozzá s úgy kérd ki véleményét, mert az asszony a férjnek szellemi segítség és tanácsadó.”

A Talmud az asszonynak a férfakkal szemben számos előnyt tulajdonít. „A szerelem virágának egyik elágazása a jótékonyosság, ennek őstöne pedig az asszonynál jobban van kifejlődve mint a férfunál, azonkívül az asszony jótékony-sága nemesebb és gyengédebb is, mert étellel és itallal frissíti fel a szükölködőt, míg a férfi csak pénzt ad neki” — így mondja a Talmud.

A mellett, hogy a Talmud is állást foglal a nők mellett, kétszeresen teszi ezt szerző, no de megbocsátjuk neki, mert — mint halljuk — jegyben jár és e munkácskával, melyet „kedves Henrietté“-jének ajánl, csak jegy-sének akart kedveskedni.

Szerző művében különben igen keveset mond, de bár-miként álljon is a dolog, dicséretünket mégis megérdemli annak a sok adat és citatum fáradságos összehordásáért, az előadását fűszerező s a Talmudból kölcsönzött anekdoták előmondásáért, s a mi fő, hogy a műve után befolyó teljes összeget az erdélyi culturegyletnek adományozza. Vajha a derék pap példáját többen is követnék!

*
Dr. Spiegel Armin dunaföldvári gyakorló orvos tollából „a spiritizmus lényege“ című értekezés jelent meg. Művében szerző egy egészen új physiologiai törvényt állít fel, mely szerint a spiritista érzékiségét a *centrumból*, míg mi közönséges emberek azt csak a *körzetről* ingathatjuk a nervus sympathikus segítségével. E törvényt nemcsak felállítja, de be is bizonyítja okszerűen hatalmas argumentumokkal és csattanós érvekkel. Különben — s ez dicséretére legyen mondva — érvei és példái annyira a közéleti tényekből s mindennapi tapasztalatokból kölcsönöztek, hogy s zinte megczáfolatlanok.

Lényegében pedig a profétizmus illetve, kabalizmus tehetségét tárgyalja és igen érdekesen azt mutatja ki, hogy mindenki kabalistává lehet, ki érzékiségét (sensibilitas) mozgásról (mobilitas) eltudja különíteni, más szóval, ki mozgási szerveit annyira tönkre teszi, hogy azok csak értelmét és nem kedélyét folyásolják be.

Tényleg látjuk is, hogy a kabalista az éjjelezés és koplalás által annyira tönkre teszi mozgási szerveit, hogy érzékisége az alól teljesen emancipálva a legfinomabbá lesz, mely az alak nagyságának tiszta szentléltére képesíti őt. Ilyen spiritisták voltak Jeane d'Arc és Sabbathei Zewi.

Értekezése további folyamán igen érdekesen bizonyítja be Dr. Spiegel, hogy álmában minden ember spiritista részint, mert önkényes akarától függő, subjektív mozgása megszűnt és másrészt, mert a homályban a látólyuk (pupilla) kitágulván mintegy a jövőbe lát. Ez magyarázza meg a spiritisták azon előszeretét, melylyel úgy a magány, mint a homály iránt viseltetnek.

De bármennyire iparkodunk is érzékiségünket mozgásunktól elválasztani, e tekintetben mégsem mehetünk odáig, hogy érzékiségünket oly finommá tehessük, miszerint az alakok és tárgyak végtelen nagyságainak tiszta, határozott szemléletét megkapjuk, erre csak egy végtelen lény: az Isten képes.

Öszintén sajnáljuk, hogy e kiválóan érdekes értekezéssel helyszüke miatt nem foglalkozhatunk bővebben, azt azonban ezek után is kijelenthetjük, hogy az értekezés mindenestre mély gondolkodás — és alapos tudományosságra vall. Mindazoknak, kik a spiritizmus mystikus homályát nem ismerve arról felvilágosítást igényelnek, ajánlhatjuk e kis értekezést, melynek ára 60 kr. és megrendelhető a szerzőnél Dunaföldvárott

Petőfi.

Felcsillan a szem, megdobban a szív hallatára e névnek!

Fénye a napé volt, élete a villámé.

Született, dalolt és meghalt.

Zengett szerelmet és zengett csatákat.

És pihent a szerelemnek „rózsákkal hintett nyoszolyáján“, és elpihent ott, a hova vágyott, a harc mezején, amint sejté lázas vágygyal, amint vágyta lázas sejtelemmel...

„Ott folyjon az ifjúi vér ki szívemből,

Ott hagyjanak engemet összetiporva,

Ott szedjék össze elszort csontomat“...

És úgy történt. Nincs ugyan bebizonyítva, de valószínű, hogy látnoki sejtelmes vágya beteljesedett a segesvári térségen. Eltűnt, elveszett, nyomtalanul mint Mózes a próféta, a szabadsághős...

... „Reliquiáiban“ lápozgattam nem rég. A sok között szemeimbe ötlött egy cikk, melynek betűi szinte füleimbe hársantak, annyi benne — fájdalom — ma is az aktualitás. Kivált egyik passusában, melyet ritkított betűkkel jegyzek ide, annyi a jellemző igazság, a költőnek oly, mely elkeseredését tükrözi vissza, oly meggyőző, megkapó energiával van írva, hogy méltán jól eshetik azt olvasnunk, nekünk zsidóknak, kiket oltalmába vesz.

„Ime a cikk szó szerint egész terjedelmében:

Pest, márczius 20. 1848.

Az egyetértés, mely eddig kivétel nélkül uralkodott a fővárosban, bomlani kezd.

Német polgárok, bevádolnak benneteket a nemzet és az utókor előtt, hogy azt ti bontottátok fel! E kettő itéljen fölöttetek.

Ők nyilatkoztak először, hogy a nemzet-örtségbe magok közé zsidót nem vesznek, és így ők dobtak először sarat márczius 15-ikének szűz zászlajára! . . . avagy nem áll-e azon a jelszó, és nem kiáltottátok-e velünk: Szabadság, egyenlőség, testvériség? Igen, ti velünk kiáltottátok ezt, de — most már látjuk — nem igazságszeretetből, hanem félelemből! . . .

Megszüntetek már félni? Ne szűnjetek meg, mert eljött és még nem múlt el a jutalmazásuk és büntetésnek ideje!

Várhattok-e igazságot a magatok részére, ha nem vagytok igazságosak mások iránt?

S miért üldözik ti a zsidókat, hogy meritek őket üldözni itt minálunk? Hullott-e egy csepp véretek a földre, midőn a hazát szerezték, vagy midőn oltalmazták? * nem; ti jött-ment emberek vagytok, alig van köztetek olyan, a ki be tudná bizonyítani csak azt is, hogy első nagyapja itt halt meg, annál kevésbbé, hogy itt született. Olyanok voltatok mint az I, midőn bejöttetek, most, olyanok vagytok mint az O . . . legyen bennetek annyi becsületérzés, hogy ha már nem szeretitek is e nemzetet, melynek földén meghíztatok, legalább ne piszkoljátok azt be!

De legszomorubb az, hogy nincs olyan gyűlázatos ügy, melynek pártfogói, apostolai ne támádnának. Ezen égbekiáltólag igazságtul in zsidóüldözésnek apostola lett néhány zigprókdátor, kik most szélre prédi álnak a zsidók ellen, s a ki az igazság mellett szót emel, arra a megvetendő hamis próféták elég szemtelenek azt kiáltani, hogy a zsidók által meg van vesztegetve. A nyomorúk! nem tudják, vagy nem akarják hinni, hogy ő nálok becsületesebb emberek is vannak, kik nem a szennyes önérdék rabszolgái, hanem a tisztu igazság és humanizmus barátai.

Nos, „aranytollas“ apostolok, ehhez mit szóltak? Úgy hangzik ez a cikk, mintha csak most iratott volna, mintha a lánglelkű költő kikelt volna sírjából, hogy fületekbe dörögje felháborodását, hogy arczotokba vágja kárhóztató itéletét!

Rajta hát, ti előcsahos népszabadítók, véresszáju kereszties vitézek, rajta! Süssétek a „zsidóbérencz“ bélyegét e költő-herosz lennséges homlokára is, aki harminczayolez esztendeje porlik szent sírjában, de nemes haragjának villámaival még ma is porba sujt benneteket!

Mily találó igazság az utolsó sorokban! Hogy ráillik a modern apostolokra! E néhány sorból is kitűnik, hogy a népbutítók hada mindenkor ugyanazon undok fegyverekkel harczolt: a hazugsággal, a rágalommal, a gyanúsítással! . . .

. . . De lépünk más térre. Szemléljük Petőfi viszonyát a zsidó szellemhez.

Hogy Petőfire minő befolyással volt kedvence, a zsidó Heine — noha azért költészete megmaradt tünevényes őseréjében, szűz eredetiségében — hogy egyáltalában minő frappáns szellemi rokon-ság létezett Petőfink és Heine között, azt — a t. szerkesztő úr engedelmével — külön cikkben szándékozom e lapokban tüzetesen kifejteni.** Mert valóban annyi közöttük a rokon vonás, rokon irány, rokon gondolkodás és érzés, hogy részletes illusztrálásukra e tároza kerete fölötté szűknek bizonyúlna.

*) E mondatnak természetesen általános értelme van; németül így lenne: . . . als m a n das Vaterland vertheitigte. R. Gy.

***) Igen szivesen vesszük. A szerk.

Inkább csak a Petőfi és az ugyancsak zsidó Börne közötti szellemi harmoniát fogom ezúttal röviden érinteni. Ez égre csigázdó lángoszlop volt Petőfi.

Börne egy örökkön izzó kohó. És a lélek e szüntelen izzása szinte fölemészté a gyöngé porsátort! Hogy haza- és szabadságszeretete amily fiatalosan szilaj, ép oly férfiasan érett volt, azt tudjuk.

Petőfi határtalan rajongással volt eltelve a francziák irányában. Prózában, versben dicsőíté őket szertelen hévvel, lelkesedéssel.

Hát Börne? Ő így irt róluk:

„Ha nem léteznének a francziák és az ő tetteik; ha ők meg nem maradnának szüntelenül fenyegető állásukban; ha nem képeznék Europa népeinek testőrségét, mint a kozákok az europai fejedelmekét: akkor ugy Németországban, mint másutt mindenütt, nagyhamar vizatérne a korszellemmel való szembeszállás, minden régi visszaélés, de erejében megifjohodva, gonoszságában fokozódva. Azért hát elárulja az hazáját, bármely országot valljon is annak, elárulja istenét, az emberiséget, a jogot, a szabadságot, a szeretetet az, aki Franciaországot gyűlöli avagy merő talpnyalásból rágalmazza.“

De ez különben általánosabb vonás. Többet bizonyít ilyennél rokonérzésük mellett, ha azt tapasztaljuk, hogy valami nem általánosra, egyénekre, irodalmi művekre vonatkozólag egyeznek meg teljesen nézeteik.

Petőfi és Börne mintha csak vetekednének egymással a Göthe-gyűlöletben, a híres „Faust“ elítélésében!

Petőfi — elég drastikusan! — így ir Göthéről Kerényi Frigyeshez intézett „úti leveleiben“:

„Kipkednek-kapodnak, végre adnak egy könyvet, elteszem s rohánok. Az omnibuson, mely a vasúthoz visz, megnézem, vajon mi olvasmányom lesz? s határtalan egek! mit kelle látnom? Göthe Faustja volt zsebemben. Mit csináljak? kiálték föl magamban, mit csináljak, káromkodjam-e vagy elájuljak? — Tudod, barátom, és ha nem tudod, hát tudd meg, hogy én Göthét nem szeretem, nem szívelhetem, utálok, undorodom tőle, mint a tejfölös tormától. Ennek az embernek gyémánt volt a feje, de a szive békasó . . . eh, még az sem! hisz a békasó szikrát hány. Göthe szive agyag volt, komisz agyag, nem egyéb . . . Göthe a legnagyobb németek egyike. Göthe óriás, de óriás s.ohor. A jelen mint bálványt állja körül, de a jövőd el fogja dönteni, mint minden bálványt,“ stb.

Börne meg így irt róla:

„Göthe nem költő; a múzsa sohsem volt hitvese, csak szajhája, ki pénzért, ragyogásért adta el magát neki, és fattyak az ő szellemének szülöttai . . . Göthe csak a térbelit és az időbelit volt képes felfogni, de nem a végtelent, az örökkévalóságot; de halhatatlan csak az, aki a halhatatlanságot felfogja. Nem létezik valami nevetségesebb a földkerekségén, mint az Isten és az ördög, a hogy őket Göthe festi sokat dicsőített Faustjában; Göthe a saját képmására tereinté az Istent és az ördögöt . . . Göthe csak az önzésnek, az üresszivűségnek hízeltt mindenha; azért vonzódnak hozzá az egoisták,“ stb.

Nem meglepő találkozás-e a rokonérzelmeknek, hogy a lánglelkű magyar költő és a nagyészü frankfurti zsidó író, hogy úgy mondjam „szellemileg“ vállvetve igyekeznek letaszítani azt a hideg-hatalmas bálványt magas talapatáról?

De hagyjuk a párhuzamokat. Térjünk magára Petőfire.

Mily mélységes bánat ömlik el a versen, melyet Petőfi *Rozsavölgyinek*, a páratlan magyar hegedüművészek

halálára irt! Szivbemarkoló, igaz fájdalom reszket mind-egyik során. Egy-egy csillogó könycepp minden betűje.

Az elhunyt zsidó művészt így apostrofálja:

Vén muzsikus, mit vétettem én neked
Hogy mindig csak szomorítasz engemet?
Keseregtem, mikor szólt a hegedűd;
Hej, nem szól már, s ez nekem még keserűbb,
Ez nekem még keserűbb!

Később így folytatja:

Ébredj föl vén muzsikus, vén barátom,
Hadd busuljunk, lelkesedjünk nótádon!
Olyan isten-igazában tudtad te,
Hogy hol fekszik a magyarnak a szive,
A magyarnak a szive!

Kell ennél meghatóbb, megkapóbb? Petőfi e néhány sorral halhatatlan művészeink közzé avatta barátját, a virtuózt . . . a szegény zsidót.

„Olyan isten-igazában tudtad te, hogy hol fekszik a magyarnak a szive, — a magyarnak a szive!“ Ezt a minden dicsőhymnusnál sokkal meghatóbb, magasztosabb dicsőretet *Petőfi* mondta a — zsidónak, *Petőfi* siratta így el a — zsidót!

Kicsordult a könnyű szememből, valami bús elégtétel féle, valami határozatlan, édes-fájós érzés nyilalt keresztül szivemen, midőn e verset először olvastam, és még sokáig — mint egy bánafosan reszkető végakkord, mint egy távolban elhaló esti harangszó — csengett-bongott lelkemben az a néhány szó: a magyarnak a szive, a magyarnak a szive.

Rút György.

Távirat.

Lapunk már a gépben volt, midőn a következő táviratot vettük:

Komárom: Doktor Schnitzer Ármin főrabbi zsu-folásig telt templomban siri csendben mondott remek beszédet, melynek ugyanazon alapeszméje volt, mint a 25 év előtt elmondotté, a lelkész feladatáról. Midőn e szavakkal végezte beszédét: *E szent falak tanuim, hogy soha sem hirdetem vallásom kizárólagosságát, mindig erős volt bennem és még most is él azon hit és meggyőződés, hogy jönni fog az idő, melyben bedőlnek a válaszfalak ember és ember között, hogy elszéled a megrögzött előítéletek fényt kerülő serege és léssen az Isten neve egy és egyetlen! oly meghatóttág volt a hallgatóság körében, hogy a gyönyörű ima alatt sok szemben könyűt. Első padokban a városi tanács és polgármester, törvényszéki elnök, superintendens Pap Gábor és a város teljes előkelősége. Mind mélyen meg voltak indulva. Isteni tisztelet után fogadtattak a küldöttségek. A város, élén a polgármesterrel a törvényszéki elnök, a reform. egyház élén a superintendenssel kiutóbb mondta, hogy a jubilans által mondott beszédben hangoztatott eszmék az övéi is — és nagyon hathatós szavakban hangoztatta a testvériségét. A Jubilans nagy hatás-sal felelt, hogy mennyire imádja, bámulja a szeretet vallásának valódi főpapját, ki körlevelet intézett az anti-szemita országos zavargások alatt a zsidók érdekében, mitaz összes zsidóság sohasem fog felejtetni. A hallgatóság sirt meghatottságában. Felejtetlen az a perc, minden jelen volt előtt, midőn a két pap egymás kezét tartva megindulástól*

remegve, zokogott. Valóban szép symboluma ez egyetértésnek. Erre a község és egyetek következtek továbbá az iskolák, a gymnasiumi tanulók köldöttsége; mindenikök virággal s értékes ajándékkal kedveskedett. **A község a mai nap emlékére a jubilans nevét viselő alapítványra jelentékeny összeget gyűjtött.** A lelkesedés általános, holnap disztrakoma. Gratulációk az egész országból érkeztek.

Szerkesztői üzenetek.

Laikus. Maimonides a „More Newochim“-ot nem héber, hanem arab nyelven írta; héberre fordította a mint fordító még el nem ért Juda Ibn Tibon. A halhatatlan nagy Munk (Párisban) csak az ötvenes években fordította vissza eredeti nyelvére. A More meg van magyar nyelven is dr. Klein becskereki főrabbi jeles fordításában.

K. B. Ecs. Fogadását elvesztette; mert Lassale Ferdinand igenis zsidó volt és mint ilyen halt is meg. Hatzfeld grófné, ki a párbajban elesett alig 39 éves szellemóriást biborköpenyben temettette el, a hasonló híres német álamférfunak anyja volt.

Dr. H. M. Helyben. Sajnáljuk, ilyen alakban lehetetlen. Mi egyébiránt még mindig azon a véleményen vagyunk, hogy abban a lapban, hol a sérelem történt, abban kell nyilatkoznia is. Hiszen az „Egyenlőség“ olvasói csakis az ön védekezései által tudnák meg, hogy meg is lett támadva.

Nemo. Hát bántottuk mi önt valaha, hogy beküldi hozzánk verseit?

Gulácsy. A te skrupulusaid, édes barátom, arra a házi urra emlékeztetnek, ki megtiltotta a lakóknak az ablakukat nyitva hagyni mikor fészülködnek, mert egynéhány hajszál kiröpülhet, rászállhat a tetőre és azt megrongálhatja.

K. M. Sopron. Sajnáljuk, de az illető könyvet magát nem vettük, megrendelésre pedig dicsérni nem a mi szakmánk. Szívességét mindenesetre megköszönjük és ha nem nagyon szórit a „regula“ irjon gyakrabban.

R. Gy. Budapest. Czikke valóban szépen van írva és határozottan írói vénára vall; meg vagyunk győződve, hogy elismerésre is fog találni, kivált ha majd később a stylus — engedje meg ez egy kifogást — kevésbé csillogóvá válik. Mint látja cikkét változtalanul adtuk. Nem lehetne szerencsénk e hét valamelyik délutánján? (2-től 4-ig) óhajtanók megismerni Kegyedat személyesen.

Dr. K. B. H—I. Elismerő leveleket, bármennyire jól esnek is, nem tehetünk közzé, ha mindjárt udvariatlanságot is követünk el ön ellen.

H. J. M. Sz. Sip-utca 12.

Scriptor. No de ez már mégis sok! Ön egy hosszú értekezletet küld nekünk R . . . M . . .-ről és még azt sem tudja, hogy R . . . M . . . tulajdonképen — asszony volt.

Talmudbarát. Örvendünk, hogy citatumaink a talmudból annyira tetszenek; a gyöngyszemeket maga e szerkesztő szedgetti: könyvben való kiadásukra csak akkor fogunk gondolni, ha együtt lesz vagy egynéhány ezer; mert rengeteg sok van még a talmud nagy tengerében.

Sóél. A jámbor mohamedánnak ez a mondása: „Beiszim ullah, rachmanim al rachim“, melyet folytonosan ajkain hord, megfelel ez aram „Lesem jichud . . .“ mondásának, melyet, kivált a chassid zsidó mindig elmond mielőtt valamely miczwahba belefogna.